



**P**ääsuunnittelijan pätevyys perustuu maankäyttö- ja rakennuslakiin (MRL) sekä sitä täydentäviin asetuksiin ja ohjeisiin. Lain 120 a §:n mukaan rakentamisen suunnitteluun tulee nimetä suunnittelun kokonaisuudesta ja laadusta vastaava pääsuunnittelija.

Kyseisen henkilön velvollisuutena on huolehtia siitä, että eri suunnitelmat muodostavat toimivan kokonaisuuden ja rakennus täyttää sille vaadittavat lain vaatimukset. Hän vastaa suunnitelmien koordinoimisesta ja siitä, että suunnitelmat ovat yhteensopivia keskenään. Suunnittelun kokonaisuuteen kuuluu myös muiden suunnittelijoiden pätevyyden varmistaminen.

Kuitenkaan lain mukaan pääsuunnittelija ei vastaa muiden suunnittelijoiden suunnitelmien sisällöistä ilman erillistä sopimusta, koska pääsuunnittelijalta ei voida edellyttää tietämystä erikoissuunnittelusta. Ja lisäksi pääsuunnittelijana voi toimia ainoastaan luonnollinen henkilö, eli yritys tai organisaatio ei voi olla pääsuunnittelijana.

### **Tilaaajan näkemys ja tarve poikkeavat usein lain kirjaimesta**

Vaikka pääsuunnittelu eriytettiin rakennussuunnittelusta MRL:ssä vuonna 1999, eivät toimintatavat ole aikaisemmasta

oleellisesti muuttuneet. Oman lisänsä tuo joidenkin arkkitehtien halu pitäytyä hankkeissa perinteisessä rakennussuunnittelijan roolissaan.

Tehtävään suhtaudutaankin kaksijakoisesti, sillä lain ja tilaaajan näkökulmasta pääsuunnittelijan tehtävät ja vastuut poikkeavat huomattavasti toisistaan.

FISEn Pääsuunnittelijan pätevyyslautakunnan puheenjohtajana toimiva **Jyrki Iso-Aho** muistuttaa, että laki määrittää pääsuunnittelijan tehtävät puhtaasti hallinnollisiksi ja organisoiviksi, mikä poikkeaa useimpien tilaajien vaatimuksista. Tehtäväluetteloissakin suunnitelmien yhteensovittaminen on rakennussuunnittelijan tehtävä eikä pääsuunnittelijan.

”Kaikki, mitä on edellytetty laissa, on huolehtimista. MRL:n näkökulmasta pääsuunnittelija ei suunnittele perinteisessä mielessä yhtään mitään. Valtaosalla tilaajista on kuitenkin se näkemys, että pääsuunnittelija on se, joka oikeasti suunnittelee, sovittaa yhteen ja vastaa kokonaisuudesta. Tehtävän laajuudet ja jako ovat tietysti sovittavissa”.

FISEn pätevyysvaatimukset korostavat kokemusta, mutta oleellista on, että pääsuunnittelijalla tulee olla rakennus- tai erityissuunnittelijan voimassa oleva pätevyys vähintään samasta pätevyysluokasta kuin haettu pääsuunnittelijan pätevyys. Hakijan tutkinto ja opinnot on arvioitu jo rakennus- tai erityissuunnittelijan pätevyyden toteamisen yhteydessä.

# Pääsuunnittelijan tehtävät selkeytettävä

Pääsuunnittelijalle laissa asetetut vaatimukset ovat kovat ja tulkinat ristiriitaisiakin. Siitä johtuen ne aiheuttavat jatkuvaa keskustelua vastuunjaosta ja tilaajan vaatimusten täyttämistä.

Pääsuunnittelijan pätevytykseen vaadittava työkokemus koostuu suunnittelu- ja pääsuunnittelukokemuksesta. Ensimmäinen on todettu jo aiemmin. Ja jälkimmäinen tulee olla hankittu suunnittelukokemuksen lisäksi, ja sen tulee olla kertynyt kokonaisuudessaan tutkinnon suorittamisen jälkeen. Viimeisimmän hankkeen, josta pääsuunnittelukokemusta on kertynyt, on oltava viimeisen viiden vuoden ajalta. Vuonna 2017 vaatimaan vaativuusluokkaan otettiin käyttöön rakennusvalvontojen tulkintaohjeiden kanssa linjassa olevat alaryhmät.

FISEn toimitusjohtaja **Marita Mäkinen** arvioi, että pääsuunnittelijan pätevyudet auttavat erityisesti kertarakennuttajia, joiden saattaa olla vaikeaa löytää hankkeeseensa MRL:n edellyttämää pääsuunnittelijaa.

Pätevyysvaatimuksien jakoa uudis- ja korjausrakentamiseen hän pitää myös onnistuneena. Korjausrakentamisen pätevyudessa sen erityispiirteiden osaaminen varmistetaan edellyttämällä kokemusta korjausrakentamisesta. Voimassaolevien pääsuunnittelijan FISE-pätevyyksien määrä on kasvanut runsaan vuoden aikana sadalla, ja niitä oli yhteensä yli 410. (ks. taulukko alla)

## Valistunut tilaaja näkee pääsuunnittelijan työn merkityksen

Kertarakennuttajien ohella löytyy toistuvasti tilaajia, jotka eivät ole nähneet tarpeelliseksi hankkia erillistä pääsuunnitelli-

jaa. Tähän Raami Arkkitehdit Oy:n RA **Mika Suihko** (RIA) pitää syynä sitä, ettei pääsuunnittelijan tehtävää eroteta arkkitehtisuunnittelusta vastaavan henkilöstön tehtävästä.

"Kyllä tällaisia asiakkaita vastaan tulee, mutta mitä valistuneempi tilaaja on, niin sitä varmemmin hän huomaa pääsuunnittelijan tarpeen ja ymmärtää myös sen työn merkityksen. Ja näin on aina silloin, kun halutaan tehdä hyvää työtä."

Isoissa hankkeissa pääsuunnittelijan työ on hänestä erilaisista kuin pienissä. Pienissä työtä on vähemmän ja isoissa tarvitaan enemmän jo pelkästään arkkitehtisuunnittelijoitakin. Samaan aikaan pääsuunnittelijan työtä tekeviä henkilöitä voi olla enemmän kuin yksi, koska sitä työtä on niin paljon.

"Samoin näkökulma urakkamuodosta vaikuttaa toimintamalliin. Isoissa hankkeissa allianssi tai projektinjohtourakka toimii eri tavalla kuin esimerkiksi kokonaisurakka tai jaettu urakka. Pääsuunnittelijan työ on kokonaisurakassa työmaan käynnistyessä jo pitkälti tehty. Allianssissa pääsuunnittelijan johtajan taidot korostuvat rakentamisen alkaessa. Olennaista on osata tehdä oikeita asioita rakennushankkeen eri vaiheissa."

Mika Suihko on kokenut pääsuunnittelijan tehtävän selkeästi myönteisenä. Pääsuunnittelijan työ on tärkeä ja hyvä osa suunnittelua, joka lisää samalla myös arkkitehtisuunnittelun arvostusta. Ja oleellista on, että pääsuunnittelijasta tulee henkilökohtaisella sitoutumisellaan tilaajan luottohenkilö, projektin johtaja.

"Positiivisinta on, että pääsuunnittelijana arkkitehdista

Voimassaolevat pääsuunnittelijapätevyudet FISEn rekisterissä 19.8.2018 ja 11.10.2019 (punaisella).

Vaativuusluokka	Uudisrakentaminen		Korjaus- ja muutostyö	
Poikkeuksellisen vaativa	52	72	51	70
V+	45	64	20	44
V	90	101	53	57
Tavanomainen	2	4	6	7
<b>Yhteensä</b>	<b>189</b>	<b>241</b>	<b>130</b>	<b>178</b>

fise.fi/patevyysrekisteri

muodostuu vahvemmin suunnitteluryhmän johtaja. Pääsuunnittelijana pystyy vahvemmin johtamaan koko rakennushanketta ja viemään sitä oikeaan suuntaan. Tosin tehtävä voi olla pienissä hankkeissa yhdistettynä arkkitehtisuunnitteluun. Jos siihen saadaan erillinen henkilö, joka pystyy paneutumaan suunnittelutyön johtamiseen ja tilaajan tavoitteiden eteenpäin viemiseen, tulos tilaajan kannalta varmasti paranee.”



”Oleellista on, että pääsuunnittelijasta tulee henkilökohtaisella sitoutumisellaan tilaajan luottohenkilö, projektin johtaja”, sanoo RA Mika Suihko.

## Suunnitteluryhmän muodostaminen tärkeä askel onnistumisessa

Pääsuunnittelijan laaja-alaisesta tehtävästä syntyvä pulma korostuu megahankkeissa. Niissä pääsuunnittelija ei ehdi suunnittelemaan, puhumattakaan yksityiskohtien yhteensovittamisesta.

”Pääsuunnittelijalla on näissä puhtaasti hallinnollinen ja organisatorinen tehtävä. Lähestytään siis lain näkökulmaa pääsuunnitteluun. Suuren hankkeen arkkitehtisuunnittelu voi lisäksi olla jaettu usean toimiston kesken eikä pääsuunnittelija välttämättä ole suunnittelusta vastanneista toimistoista”, selventää Iso-Aho.

Myös Senaatin rakennuttamisjohtaja **Jonni Laitto** katsoo, että megahankkeissa pääsuunnittelija ei voi toimia muuten kuin hallinnollisesti. Mutta henkilökohtainen vastuu saattaa arveluttaa.

”Aistin, että pieniä pelkoja ja jänniteitä on siitä, mitä sälytetään arkkitehdin kannettavaksi. Ymmärretäänkö tämä lainmukaisena tehtävänä vai laajempaan. Toki siitä voidaan sopia”.

Senaatti pyrkii Laiton mukaan hankkeissaan koordinoitua ja yhteen sovitettuun suunnittelukokonaisuuteen, jossa pääsuunnittelijan vastuut on määritetty.

”Me voimme pyytää tarjoukset pakettina, mutta teemme sopimukset kunkin suunnittelijan kanssa erikseen. Tällä luodaan pääsuunnittelijalle mahdollisuus vaikuttaa suunnitteluryhmän kokoonpanoon ilman laajasta alikonsultoinnista tu-

levaa liikevaihtopoikkeamaa. Jos ei ole kumppaneista aikaisempaa kokemusta, voi pääsuunnittelijan tehtävien tehokas hoitaminen olla vaikeaa.”

Laitto arvioi Senaatin mallin kerätä ryhmä tarjouksentekovaiheessa vähentävän tätä riskiä, joka syntyy tarjottaessa pääsuunnittelijantehtävää tuntematta hankkeeseen tulevia muita konsultteja.

”2000-luvun alussa oli keskustelua siitä, kuka rupeaa hoitamaan pääsuunnittelijan tehtävää. Nyt tilanne on vakiintunut ja arkkitehti on usein pääsuunnittelija. Toki hankkeesta riippuen talotekniikan tai rakenteiden suunnittelija voi olla sopivampi pääsuunnittelija arkkitehdin sijasta”.

## Pääsuunnittelijan toimintaedellytykset turvattava

Tilaajan tärkeimpiä tehtäviä pääsuunnittelijoiden tehtävien hoitamisen kannalta on mahdollistaa yhteistyö tilaajan ja muiden osapuolten kanssa.

”Toimivilla sopimusmalleilla tulee varmistaa, että pääsuunnittelija voi hoitaa tehtävänsä tehokkaasti ja pystyy vaikuttamaan niihin asioihin, joihin laki hänet velvoittaa. Tämä on alleviivattavan tärkeä asia”, painottaa Laitto.

Lainsäätäjä on ottanut Iso-Ahon mielestä tämän huomioon, sillä vastuuta ei sälytetä pääsuunnittelijalle yksin. Laisa todetaan, että pääsuunnittelija huolehtii tehtävistään ”yhdessä rakennushankkeeseen ryhtyvän kanssa”. Aikaisemmin huolehtimisvelvoitteet koskivat vain pääsuunnittelijaa.

”Tehtävää ei voi hoitaa ilman tilaajan antamia edellytyksiä menestyksellisesti. Pääsuunnittelijana meillä ei ole sopimusuhdetta - useimmiten - kenenkään muun toimijan kanssa kuin tilaajan. Valistuneita tilaajia siis tarvitaan”, Iso-Aho muistuttaa.

Kertarakennuttajien piirissä Mika Suihko arvioi usein ajateltavan, että otettaessa rakennuttajakonsultti saadaan ne pääsuunnittelijankin palvelut. Kuitenkaan rakennuttajakonsultteilla ei suinkaan aina ole suunnitteluosaamista, ja jo se estää hoitamasta menestyksekkäästi pääsuunnittelijan tehtävää.

”Rakennuttajakonsultti tarkastelee hanketta sisältäpäin ja keskittyy pitkälti kaupalliseen ja insinöörieteen puoleen. Hän ei pyri kytkemään nykyvaihetta tuleviin laajennus- ja kehityshankkeisiin. Pääsuunnittelija sen sijaan on henkilö, joka sitoutuu henkilökohtaisella panoksellaan hankkeeseen, johtaa suunnittelua ja osoittaa hankkeen rajapinnat ja niiden ratkaisut. Pääsuunnittelijan on ajateltava hanketta laajemmin kuin rakennuttajakonsultin”.

Iso-Aho ja Laitto vahvistavat, että merkittävää hajontaa on siinä, miten pääsuunnittelijan tehtäviä hoidetaan. Jotkut hoitavat ne paperinmakuisesti ja jotkut tekevät ne sydämellään.

Tilajat joutuvat edelleenkin ihmettelemään, vertaako pääsuunnittelija arkkitehdin roolissaan toisten suunnitelmia vain omiinsa vai tähtääkö hän koordinoitua ja yhteensopivaan ratkaisuun tilaajan tarpeiden mukaan.

Pääsuunnittelijan rooli on kehittynyt myönteisesti, mutta nyt MRL:n kokonaisuudistuksen yhteydessä se on vihdoin selkeyttävä!

*Risto Pesonen, diplomi-insinööri*